

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 18.12.2020
Kabul Tarihi / Date Accepted : 06.08.2021
Yayın Tarihi / Date Published : 15.12.2021

 <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2021..-842735>

PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN DİJİTAL OKURYAZAR OLMA DURUMLARI

Murat CANPOLAT¹, Sevilay CANPOLAT², Serinay KARAOĞLU³

ÖZ

Bu araştırmanın amacı okul psikolojik danışmanlarının dijital okuryazar özellikleri sergileyip sergilemediklerini belirlemektir. Araştırma, tarama modelinde nitel bir araştırmadır. Araştırmanın katılımcılarını, 2020 yılında Türkiye'nin Malatya ve Hatay illerinde görev yapan kırk okul psikolojik danışmanı oluşturmaktadır. Verileri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Katılımcılar ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler bireysel olarak yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Psikolojik danışmanların görüşlerinden elde edilen verilerin altında yatan kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkiler tema, alt tema, kod, frekans (f) gibi veriler kullanılarak sunulmuştur. Araştırma sonucunda; okul psikolojik danışmanlarının bilgisayar ve iletişim teknolojilerini yoğun bir şekilde kullandıkları, teknolojiyi takip ettikleri, mesleki ve özel hayatlarında birçok işlem için internet kullandıkları, kullanım sırasında bazı aksaklıklar yaşadıklarında zaman zaman destek aldıkları, internet kullanımı konusunda farkındalık sahibi oldukları, internetin katkıları kadar zararlarının da farkında oldukları, bilgiyi edinme ve bilgi üretme süreçlerinde interneti kullandıkları, internette okudukları sanal bilgiye hemen inanmadıkları, eleştirel, sorgulayan bir tavır sergiledikleri bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen sonuçlar ışığında dijital okuryazarlık ile ilgili sonraki araştırmalara ve uygulayıcılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik danışman, dijital okuryazarlık, önleyici rehberlik, nitel çalışma, içerik analizi

DIGITAL LITERACY STATUS OF PSYCHOLOGICAL COUNSELORS

ABSTRACT

The purpose of this research is to describe whether school counselors are digitally literate and to what extent. The study is descriptive and qualitative by design. The participants are forty school counselors working in the Malatya and Hatay provinces of Turkey in 2020. A semi-structured interview form was used to collect data. Semi-structured in-depth interviews were conducted with the participants individually. Content analysis technique was used to analyze the data. The concepts underlying the data obtained from the opinions of psychological counselors and the relationships between these concepts were presented as themes, sub-themes, codes, and frequencies. The results show that school psychological counselors use computer and communication technologies intensively, follow advances in computer technology, use the internet for multiple purposes in their professional and private lives, receive support from time to time when they experience some disruptions during use, are aware of the use of the internet and its negative effects. The results also show that the counselors know the role of the internet in acquiring and producing information, do not immediately believe in the information they read on the internet, and display a critical and questioning attitude towards the information they access to. Suggestions are made in the light of the findings.

Keywords: Psychological counselor, digital literacy, preventive guidance, qualitative study, content analysis

¹ İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, murat.canpolat@inonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2106-6474>

² Yeşilyurt Bilim ve Sanat Merkezi, Malatya, sevilaycanpolat1986@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2356-3960>

³ Şehit Cuma Bilek İlkokulu, Hatay, serinaykaraoglu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0110-1797>

1. GİRİŞ

Bilgisayar ve iletişim teknolojileri bir yandan sağladığı olanaklarla insan yaşamını kolaylaştırırken diğer yandan uygun olmayan kullanım davranışları nedeniyle bazı olumsuz sonuçlara da yol açabilmektedir. Çünkü ağ sayfalarının hepsi güvenilir bilgiler içermemektedir. Bazı internet sitelerinin veya sosyal medya hesaplarının önyargılı, eksik, yanlış yönlendirme içeren ya da yanlışlıklarla dolu bilgiler yayımlaması (Kardeş, 2020) bilgi kirliliğine yol açmıştır (O'Keeffe & Clarke-Pearson, 2011). İstismar edici, yanıltıcı bilgilerin üretilmesi ve paylaşılması internet riskleri oluşturduğundan (Çubukçu & Bayzan, 2013), özellikle çocuklar ve gençler internet kullanımı esnasında teknik, fiziksel, sosyal, psikolojik ve hayati zararlar ile karşılaşabilmektedir (Canbek & Sağıroğlu, 2007). Araştırmalar, çeşitli sosyal medya biçimleriyle meşgul olmanın, çocukların ve ergenlerin iletişim, sosyal bağlantı ve teknik becerilerini geliştirdiğini (Ito vd., 2009) söylese de çocuklar ve gençler akran baskısına duyarlı ve öz düzenlemeleri sınırlı olduğundan sosyal medyada daha fazla risk altındalardır (O'Keeffe & Clarke-Pearson, 2011). Son araştırmalar sosyal medya kullanan çocuklar ve gençler arasında zorbalık, klik oluşturma ve cinsel deneyler gibi çevrimdışı davranışların sık sık çevrimiçi ifadeler şeklinde ortaya çıktığını (Lenhart, 2009), sosyal medya kullanımının siber zorbalık (Patchin & Hinduja, 2006), gizlilik sorunları, cinsel içerikli mesajlaşma, internet bağımlılığı ve eşzamanlı uyku yoksunluğu gibi sorunları artırdığını bulmuştur (Christakis & Moreno, 2009). Ayrıca aşırı sosyal medya kullanımı ve yanlış bilgi edinme sonucu çocuklar ve gençler arasında şiddet eğiliminin arttığı, okul performansının düştüğü, obezite gibi yeme bozukluklarının ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Cantor & Wilson, 2003; Peterson & Densley, 2017; Villani, 2001). Bu problemlerin kökeninde bilinçsiz kullanılan bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin yattığı düşünülmektedir.

Dolayısıyla bu durum internet kullanıcılarının sahip olması gereken bir özellik olan ve dijital vatandaşlığın bir boyutu olarak ifade edilen (Ribble, 2012) dijital okuryazarlık becerilerinin önemini artırmaktadır. Dijital okuryazarlık, bilginin ustalıkla toplanması, yorumlanması, test edilmesi ve uygulanması (Anderson, 1981), sürekli genişleyen ve değişen dijital teknolojiler karşısında kullanıcıların teknolojik, bilişsel ve sosyal yeterlilikler anlamında ustalaşması (Eshet-Alkalai & Soffer, 2012), iletişim araçları kanalıyla sunulan yayın ve iletilerin algılanması, çözümlenmesi, değerlendirilmesi kabiliyeti (Potter, 2013) olarak ifade edilmektedir. Tanımlardan anlaşılacağı üzere dijital okuryazarlık bilgisayar ve klavyenin nasıl kullanılacağı veya çevrimiçi aramaların nasıl yapılacağı gibi işlevsel bir öğrenme meselesi değildir. Çünkü Buckingham'a göre (2015) bilgisayar ve iletişim teknolojileri çocukların boş zaman deneyimleri için kullanmasından çok daha fazlasıdır. Çocuklar bu teknolojileri teknik bir araç olarak görmemektedir. Aksine hayallerini, fantezilerini aktardıkları, kendilerini ifade ettikleri, oyun oynadıkları, samimi kişisel ilişkiler geliştirdikleri, popüler kültürlerinin ve günlük yaşam deneyimlerinin bir parçası olarak görmektedirler. Çocuklar ve gençler teknolojiyi etkili ve eleştirel bir şekilde kullanmak istiyorlarsa dijital okuryazar olmalıdırlar. Bu da ancak eğitimcilerin çocuklara ve gençlere bunları anlama yaşantıları, eğitimler sağlamaları ile gerçekleşebilir. Öncesinde eğitim dünyasının bütün paydaşlarının dijital okuryazar olma yeterliklerine sahip olması gerekmektedir.

Okullarda çocukların farklı konularda bilgi alma, yaşantı geçirme, deneyim sağlama gibi faaliyetleri okul rehberlik servisleri tarafından da karşılanmaya çalışılmaktadır. Öğrencilerin gelişim görevleri dikkate alınarak eğitsel, mesleki, kişisel-sosyal gelişimi ilgilenilmektedir (Ersever, 1992). Sorunlar ortaya çıkmadan önce “önleyici” ve “koruyucu” prensip ile hareket edilmekte (Can, 1998), muhtemel kriz durumları ve bu kriz durumları ile başa çıkmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır (Yüksel-Şahin, 2009). Öğrencilerin dijital okuryazarlıkla ilgili bilgilerinin artmasında ve kendilerini geliştirmelerinde paydaşlardan birinin de okul rehberlik servisleri olduğu, okul psikolojik danışmanlarının dijital okuryazar olma durumlarının eğitim sisteminin diğer paydaşları olan öğretmen, öğrenci ve velileri etkileyebileceği düşünülmektedir. “Birine bir şey öğretmek için televizyonu kullanmak istiyorsanız, önce televizyonun nasıl kullanıldığını onlara öğretmelisiniz” (Umberto Eco, 1979, akt. Buckingham, 2015) sözünden hareketle okul psikolojik danışmanlarının bu eğitimleri gerçekleştirebilmeleri için ilk önce kendilerinin dijital okuryazar olma durumlarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu araştırma, nitel araştırmanın gücünü kullanarak, okul rehberlik servislerinde görev yapan okul psikolojik danışmanlarının dijital okuryazarlığa ilişkin inanç, tutum ve ihtiyaçlarını araştırmak üzere tasarlanmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının bilgisayar ve iletişim teknolojilerini kullanma durumları, ihtiyaçları, karşılaştığı zorluklar ve dijital okuryazarlığa ilişkin görüşlerini anlamak, hem öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirecek rehberlik programlarına yön verebilir hem de eğitimi verecek okul psikolojik danışmanlarına önce kendilerini geliştirme konusunda öngörü sağlayabilir. Her ne kadar hâlihazırda Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımlar olsa da (Duran & Özen, 2018; Turan & Karasu-Avcı, 2018) bu çalışmadan çıkacak sonuçlar bu becerilerin gelişmesine yönelik etkinliklerin okul rehberlik programlarında yer almasına katkı sağlayacaktır.

1.1. Araştırmanın amacı

Bu araştırmada “Okul psikolojik danışmanlarının dijital okuryazar olma durumları nasıldır?” temel problemi çerçevesinde aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır.

- 1- Okul psikolojik danışmanları bilgisayar ve iletişim teknolojilerini kullanıyorlar mı?
- 2- Okul psikolojik danışmanları bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin olumlu ve olumsuz yönlerinin farkındalar mı?
- 3- Okul psikolojik danışmanları sanal bilgi güvenilirliği için bir şeyler yapıyorlar mı?

1.2. Araştırmanın önemi

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bilgisayar ve iletişim teknolojisi ilerlemekte ve bu teknolojiye dayalı araç-gereç kullanımı hızlı bir şekilde artmakta olup, bilgisayar ve iletişim teknolojileri insanların günlük yaşantılarını biçimlendirmeye devam etmektedir. Özellikle son yıllarda internetin hızlandırıcı etkisi ve internet ortamındaki uygulamaların genişlemesi, teknolojiyi insan yaşamının vazgeçilmez bir aracı hâline getirmiştir. Bilgisayar ve iletişim teknolojileri insanların yaşamını kolaylaştırmış, geliştirmiş, değiştirmiş ve yaşam kalitesini artırmıştır. İnsanlar, zamanını ekonomik bir biçimde kullanarak her türlü bilgiye çok kısa bir zamanda ulaşabilmekte ve alışveriş, eğlenme, kişisel gelişim, iletişim gibi pek çok faaliyeti internet ortamında gerçekleştirebilmektedir. Bireylerin sosyal ağları kullanma, gündemi takip etme, görüşlerini ifade etme, eğlenme gibi birçok farklı amaç doğrultusunda internet kullandığı görülmektedir (Hamutoğlu vd., 2016). We are Social ve Hootsuite’in yayımladığı 2020 Türkiye İnternet Kullanımı Sosyal Medya, Mobil Kullanım ve E-Ticaret İstatistiklerine göre Türkiye’de 62 milyon (nüfusun %74’ü) internet kullanıcısı, 54 milyon (nüfusun %64’ü) sosyal medya kullanıcısı, 77 milyon mobil kullanıcı (nüfusun %92’si) bulunmaktadır. Sosyal medyayı aktif kullananların oranı ise 13 yaş üzeri kullanıcılar arasında nüfusa kıyasla %81 olarak ifade edilmektedir. Söz konusu oran dünya ortalaması olan %63’ün oldukça üstünde bir seviyede seyretmektedir (Hootsuite & We are Social, 2019). Bu oranlar Türkiye’de internet kullanımının, özellikle sosyal medya kullanımının yaygın olduğunu ortaya koymaktadır.

Alan yazın incelendiğinde çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet kullanımı esnasında karşılaşabilecekleri teknik, fiziksel, sosyal, psikolojik ve hayati zararlar olduğu ifade edilmektedir (Canbek & Sağıroğlu, 2007). Bilgisayara virüs bulaştırma, bilgisayarı bozma, casus yazılımlara fırsat verme, aşırı oyun oynama, şiddet içeren oyunlar oynama, fiziksel aktivitede azalma ve obezite olma, gözlerde rahatsızlanma, duruş ve iskelet yapısında bozulma, radyasyona maruz kalma, karpal tünel sendromuna yakalanma, kötü niyetli kişilerle temas etme, pedofili, istismar, pornografik öge, düşmanlık, şiddet içeren yasadışı içeriğe maruz kalma ve zararlı içeriklere erişim gibi riskler sıralanmaktadır (Canbek & Sağıroğlu, 2007; Lowry vd., 2002; Muslu & Bolışık, 2009; Shields & Behrman, 2000; Vandewater vd., 2004). Bu nedenle bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin doğru ve bilinçli kullanılması bireylerin sağlıklı gelişimleri açısından önem arz etmektedir.

Prensky’nin “Dijital Yerli” (Prensky, 2001) adını verdiği, teknoloji ile doğan ve yetişen günümüz çocukları her ne kadar teknoloji kullanma konusunda iyi olsalar da, bir teknolojiyi kullanıp kullanamayacaklarını veya hangi yolla kullanacaklarını tek başlarına belirleyememektedirler (Selwyn & Odabaşı, 2017). Ebeveynlerin, öğretmenlerin, psikolojik danışmanların bu konuda çocuklara destek olabilmeleri gerekmektedir. Psikolojik danışmanların çocuklara dijital teknolojiyi nasıl kullanacakları, kullanım esnasında nelere dikkat etmeleri gerektiği, olası riskler gibi konularda destek olabilmeleri için öncelikle kendilerinin dijital teknolojik gelişmeler ve kullanımı açısından dijital okuryazar olmaları gerekmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu çalışma, araştırmaya katılanların içinde buldukları koşullara müdahale edilmeden olduğu gibi değerlendirildiği (Karasar, 2000) tarama modelinde nitel bir araştırmadır. Psikolojik danışmanların dijital okuryazar özelliklerine sahip olup olmadıkları incelenmiştir. Toplanan bilgiler belirli tema ve kategoriler altında birleştirilerek özetlemeye çalışılmıştır (Cohen vd., 2013). Genelme kaygısından uzak durularak, problemle ilgili betimsel bir resim elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sürecine ilişkin ayrıntılı bilgi Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.*Araştırma Süreci*

Nitel veri toplama	Nitel veri analizi	Yorumlama
Prosedür: *Maksimum çeşitlilik örnekleme (40 psikolojik danışman) *Yarı yapılandırılmış görüşmeler	Prosedür: *Kodlama *İçerik analizi	Prosedür: *Boyutların özeti
Ürünler: *Transkript	Ürünler: *Kodlanmış doküman *3 tema	Ürünler: *Boyutların tanımlanması

Tablo 1 incelendiğinde nitel verilerin kırk psikolojik danışmandan görüşme yoluyla toplandığı, toplanan verilerin içerik analizinin yapıldığı görülmektedir.

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Katılımcılar, 2020 yılında Malatya ve Hatay illerinde görev yapan 40 psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Nitel araştırmalarda sonuçların evrene genellenmesi düşünülmendiğinden (Patton, 2002) psikolojik danışmanların seçiminde, nitel çalışmalarda yaygın olarak kullanılan amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik (yaş, cinsiyet, kıdem, il) örnekleme yöntemi (Patton, 2002) kullanılmıştır. Maksimum çeşitliliğe dayalı örneklem oluşturmada amaç çeşitlilik gösteren durumlar arasında ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını tespit etmek ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım & Şimşek, 2006). Bu araştırmada maksimum çeşitlilik kaynağı olarak görev yapılan il, yaş, cinsiyet ve kıdem temel alınmıştır. Her ilden 20 katılımcının seçiminde maksimum çeşitliliğin yansıtılmasına özen gösterilmiştir. Bu amaçla dijital okuryazar olma durumları farklılık gösterebilecek okul psikolojik danışmanlarının çalışmaya dâhil edilmesine çalışılmıştır. Katılımcıların 17'si kadın, 23'ü erkektir. Yaşları 26 ile 43 arasında, mesleki kıdemleri 4 ile 18 yıl arasında değişmektedir.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Bu araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken ilk önce literatür taraması yapılarak taslak sorular oluşturulmuştur. Hazırlanan taslak görüşme soruları iki uzmanın (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında öğretim üyesi) görüşüne sunulmuştur. Bu görüşlerin rehberliğinde görüşme sorularına son şekli verilmiştir. Örneğin "Sizce dijital okuryazarlık nedir?" sorusu uzman görüşleri doğrultusunda "Dijital okuryazarlık hakkında neler biliyorsunuz?" şeklinde düzenlenmiştir. Daha sonra iki psikolojik danışman üzerinde ön uygulama yapılarak bu soruların işlevliği tespit edilmiştir. Soruların anlaşılır olup olmadığı, verilen yanıtların soruları yansıtıp yansıtmadığı incelenmiştir. Ardından veri toplama sürecine geçilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular aşağıda Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.*Bireysel Görüşme Soruları***Soru**

Dijital okuryazarlık hakkında neler biliyorsunuz?

Bana biraz kendinizden bahseder misiniz? Sizce siz dijital okuryazar mısınız? (Devam soruları: "Kendinizi nasıl tanımlarsınız?", "Başkaları sizi nasıl tanımlar?" vb.)

Bilgisayar ve iletişim teknolojileri kullanır mısınız? (Devam soruları: "Hangi amaçlar için kullanıyorsunuz?", "Kullanmayı nasıl öğrendiniz?", "Zorlandığınız durumlar oluyor mu?", "Kullanma konusunda kendinizi nasıl geliştiriyorsunuz?" vb.)

Bilgiye erişme yollarının nelerdir? (Devam soruları: "O yolu neden tercih ediyorsunuz?" vb.)

İnternette bilgiye erişme konusunda neler söylersiniz? (Devam soruları: "Sizce her ağ sitesi doğru, sağlıklı bilgiler veriyor mu?", "Hangi sitelerden edindiğiniz bilgiye güvenirsiniz?", "Bir ağ sitesine güvenmeniz için site hangi özelliklere sahip olmalı?" vb.)

İnternette edindiğiniz bilginin doğruluğundan şüphe duyduğunuzda, size inandırıcı gelmediğinde bilginin doğruluğundan emin olmak için neler yapıyorsunuz? Yönteminiz işe yarıyor mu?

İnternette edinilen bilginin doğruluğu için sizce en doğru yöntem sizin uyguladığınız yöntem mi yoksa daha iyi bir yöntem var mıdır?

Öğrencilerinizi genel bir değerlendirme yapacak olursanız sizce onlar dijital okuryazar mı? (Devam soruları: "Dijital okuryazar olmaları önemli mi?", "Dijital okuryazar olmalarında siz psikolojik danışmanların rolü nedir?" vb.)

Bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin doğru kullanılmaması durumunda sizce bizleri ne tür tehlikeler bekliyor olabilir?

Tablo 2 (devamı).**Bireysel Görüşme Soruları****Soru**

Gerek kendinizin dijital okuryazarlık durumunu gerekse öğrencilerinizin dijital okuryazarlık durumlarını düşündüğünüzde gelecek ile ilgili planlarınız nelerdir? (Devam soruları: *Bununla ilgili bir çalışma gündeminizde var mı? Ne tür bir rehberlik faaliyeti bu konuda işe yarayabilir? vb.*)

Tablo 2’de gösterilen sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Bireysel yürütülen yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler 2020 yılında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye geçmeden önce katılımcılara araştırmaya katılmak veya devam etmek için herhangi bir yasal zorunluluklarının bulunmadığı söylenmiş, araştırma sürecinden istedikleri zaman ayrılacakları güvencesi verilmiştir. Araştırmanın üç yazarı da çalıştığı kurumu açıklamışlardır. Katılımcılar kendilerini araştırmaya katılmaya zorunlu hissetmesinler diye araştırmacılar onlara karşı herhangi bir amir rollerinin olmadığını vurgulamışlardır. Görüşmeler Covid-19 salgını nedeni ile yüz yüze yapılamamış uzaktan canlı görüşme fırsatı sunan uygulamalar yoluyla yapılmıştır. Görüşmeden önce katılımcılara onam formunu gözden geçirmesi için zaman verilmiştir. Güveni tesis etmek, rahatlık düzeyini artırmak ve samimi geri bildirimleri teşvik etmek amacıyla, görüşmelerin gizli kalacağı, transkripte edildikten sonra kaydın silineceği, elde edilen verilerin araştırma sonrasında raporlanmasında katılımcıların kimliğini belirginleştirecek hiçbir kişisel bilginin kullanılmayacağı sözü verilmiştir. Ek olarak, görüşülen kişi ile görüşmeci arasındaki güveni daha da artırmak için yalnızca sınırlı demografik bilgi (yaş, kıdem) toplanmıştır. Yaşam düzenlemelerini tehlikeye atabileceği ve kişisel güvenliğe zarar verebileceği düşünülen gelir, ikametgâh adresi gibi kişisel sorular sorulmamıştır. Araştırmacılar, her sorunun cevabından sonra gerekli duyduklarında devam soruları yöneltilmiş böylece ek yorumlar ve açıklamalar yapabilmeleri sağlanabilmiştir. Görüşmeler 20-25’er dakika sürmüştür. Katılımcılar herhangi bir teşvik ve takdir hediyesi almamıştır.

2.4. Verilerin analizi

Çalışmanın verileri içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Bu teknikte bir metnin içeriğinin özünü yansıtan bir kelime ya da kelime grubu kullanılarak kod, kategori ve temalara ulaşılır (Patton, 2002). Benzer olan veriler kavramlar ve temalar kullanılarak bir araya getirilir ve bunlar okuyucunun anlayacağı bir şekilde düzenlenip yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2006). Çalışmada psikolojik danışmanların verdikleri cevapların derinlemesine analiz edilmesi için ilk olarak psikolojik danışmanların verdikleri cevapların yer aldığı kayıttaki veriler Word’e aktarılmıştır. Word dokümanındaki veriler Nvivo 11 programına geçirilmiştir. Nvivo 11 programı kullanılarak verilere tanımlayıcı kodlar verilmiştir. Bu kodlar daha sonra benzerliklerine göre kategorize edilerek temalar altında toplanmıştır. Bu aşamadan sonra kodların doğruluğu, temaların doğruluğu, kodların uygun tema altında olup olmadığı ve alt temaların belirlenmesi sağlanmıştır. Son olarak psikolojik danışmanların görüşleri tema, alt tema, kod, frekans (f) gibi veriler kullanılarak bulgular bölümünde sunulmuştur.

2.5. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları

Bu çalışmanın veri toplama sürecinde çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini olumsuz etkileyen faktörlerin en aza indirilmesi amacıyla bazı önlemler alınmıştır (Eroğlu & Bektaş, 2016; Yıldırım & Şimşek, 2006). Alınan önlemlere ait bilgiler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.**Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri**

İç Geçerlik	Uzman görüşü alma
	Katılımcı görüşüne başvurma
	Uzun süreli etkileşimde bulunma
	Doğrudan alıntı verme
Geçerlik	Veri toplama aracını ve sürecini açıklama
	Veri analiz sürecini açıklama
	Çalışma grubunun özelliklerini açıklama
	Çalışma grubunun seçim şeklini belirtme
	Çalışmanın uygulama sürecini açıklama
	Araştırmacıların rolünü betimleme
	Kullanılan yöntemin seçim gerekçesini açıklama
	Geçerlik ve güvenilirlik önlemlerini açıklama

Tablo 3 (devamı).*Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri*

Güvenirlik	İç Güvenirlik	Kayıt cihazı kullanarak veri kaybını önleme Bulguları yorum yapmadan sunma
	Dış Güvenirlik	Verileri sonuç kısmında uygun şekilde tartışma Veriler arasında tutarlılığı kontrol etme

Tablo 3 incelendiğinde iç geçerliliğin sağlanması amacıyla görüşmeye başlamadan önce görüşme formu için uzman görüşlerinin alındığı görülmektedir. Hazırlanan görüşme formu ilk önce nitel araştırmalar konusunda deneyimli iki uzmanın görüşüne sunulmuş, görüşler doğrultusunda revize edilmiştir. Ardından 2 psikolojik danışmandan soruları okunabilirlik ve anlaşılabilirlik açısından değerlendirmesi istenmiştir. Elde edilen dönütler doğrultusunda görüşme formu uygunluk ve anlaşılabilirlik açısından revize edilmiştir. Araştırmanın deseni, katılımcılar, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi ve bulguların nasıl düzenlendiği dış geçerliliğin sağlanması amacıyla ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır. İç güvenirligi sağlama kapsamında veri kaybının önlenmesi için görüşmeler kaydedilmiş ve bulguların tümü yoruma yer verilmeden okuyucuya sunulmuştur. Dış güvenirlilik kapsamında veriler iki ayrı araştırmacı tarafından farklı ortamlarda okunarak kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra araştırmacılar bir araya gelerek ve kodlardan yola çıkarak temalar oluşturmuştur. Son olarak araştırmanın amacına uygun bir biçimde sonuç ve tartışma bölümleri yazılmış, tutarlılık kontrol edilmiştir.

2.6. Araştırmanın etik izni

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: T.C. İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 11.12.2020

Etik değerlendirme belge sayısı: E.82107

3. BULGULAR

Bu bölümde okul psikolojik danışmanlarının dijital okuryazarlığa ilişkin görüşlerinin analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulguların sunumunda katılımcıların değerlendirme formunda belirttiklerinden doğrudan alıntılara yer verilmiş ve gizlilik gereği isimlerinin yerine numaralar kullanılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen nitel verilerin analizi sonucunda “kullanma durumları, farkındalık durumları, sanal bilgi güvenirligi” şeklinde temalar belirlenmiştir.

3.1. Okul psikolojik danışmanlarının bilgisayar ve iletişim teknolojisi kullanma durumları

Okul psikolojik danışmanlarının bilgisayar ve iletişim teknolojisi kullanma durumuna ilişkin görüşleri dört alt temadan oluşmaktadır. Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.*Okul Psikolojik Danışmanlarının Bilgisayar ve İletişim Teknolojisi Kullanma Durumları*

Alt Temalar	f	
Kullanılan teknolojiler	Bilgisayar	40
	Akıllı telefon	40
	E-posta	38
	Akıllı tahta	16
	Projeksiyon	16
	Tablet	15
	EBA	9
	Okulistik	2
	Toplam	176

Tablo 4 (devamı).*Okul Psikolojik Danışmanlarının Bilgisayar ve İletişim Teknolojisi Kullanma Durumları*

Alt Temalar		f
Amaç	Kayıt tutma	40
	İnternette gezme	40
	İletişim kurma	38
	Eğlenme	34
	Alışveriş yapma	33
	Eğitim verme	26
	Toplam	211
Karşılaşılan sorunlarla başa çıkma	Kendi kendine çözme	18
	Destek alma	18
	Formatör öğretmen Servis	7
Toplam	43	
Teknoloji takibi	Evet	36
	Hayır	4
	Toplam	40
Genel toplam	470	

Yapılan görüşmelerde katılımcıların neredeyse tamamı bilgisayar ve iletişim teknolojilerini kullandığını ve teknolojiyi takip ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca bilgisayar, akıllı telefon, e-posta, akıllı tahta gibi teknolojileri kullandıklarını belirtmişlerdir. Kayıt tutma, internette gezme, iletişim kurma, eğlenme, alış-veriş yapma, eğitim verme gibi amaçlarla bu teknolojileri kullandıklarını söylemişlerdir. Psikolojik danışmanların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda verilmiştir:

“E-rehberlik modülünü duymuşsunuzdur. Eskiden belki bilgisayar kullanmıyorum diyebilirdiniz ama artık böyle bir lüksünüz yok. Her gün veri girmem gerekiyor bu modüle.” (5)

“Hocam, artık hangi işimizi internette yapıyoruz ki? Şahsen ben her işimi internette yapıyorum diyebilirim. Telefonumu açıyorum alışverişimi yapıyorum. Hele bu pandemi döneminde çok işime yaradı. İyi ki kullanabiliyordum dedim.” (24)

3.2. Okul psikolojik danışmanlarının bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin olası etkilerine ilişkin farkındalık durumları

Okul psikolojik danışmanlarının bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin olası etkilerine ilişkin farkındalık durumları iki alt temadan oluşmaktadır. Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.*Okul Psikolojik Danışmanlarının Bilgisayar ve İletişim Teknolojilerinin Olası Etkilerine İlişkin Farkındalık Durumları*

Alt Temalar		f
Katkıları	Bilgiye hızla ulaşma	32
	Kolaylık sağlama	29
	Veri kaydetme	28
	Zaman tasarrufu	25
	Hasret giderme	25
	Etrafi keşfetme	24
	Örnek zenginliği imkânı	19
	Toplam	182
Zararları	Zaman alıcı	38
	Bağımlılığa neden olması	37
	Bireyselleştirici	33
	Herkesi her şeyde uzman yapıcı	32
	Kilo aldırıcı	27
	Tembelleştirici	18
	Korkutucu	17
Toplam	202	
Genel toplam	384	

Yapılan görüşmelerde katılımcıların bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin bireylere sağladığı yararların ve getirdiği zararların farkında oldukları görülmüştür. Katılımcılar bu teknolojilerin bilgiye hızlı ulaşma, kolaylık sağlama, veri kaydetme, zaman tasarrufu sağlama, sevdiklerimizle hasret giderme, etrafi keşfetme, örnek

zenginliği sağlama gibi katkılar sunduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan katılımcılar, bu teknolojileri kullanmanın zaman alması, insanları kendine bağımlı yapması, toplumdan uzaklaştırması, konunun uzmanı olmasa bile insanların internetten okuyarak uzmanmış gibi davranması, hareketsizleştiği için kilo aldırması, insanları tembelleştirme ve korkutması gibi olumsuz taraflarını da vurgulamışlardır. Psikolojik danışmanların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda verilmiştir:

“İnternet büyük bir imkân, her işimi yapabiliyorum diyebilirim. Hem okuldaki işlerimi, örneğin e-rehberlik modülünü kullanıyorum, hem okul dışındaki işlerimi yapabiliyorum, örneğin faturalarımı yatırabiliyorum. Hayatımı kolaylaştırıyor benim bilgisayar ve internet.” (13)

“Keşke zararları olmasa, ama hocam o kadar çok ki. Ben size okuldan bir örnek vereyim, hocam. Bizim öğrenciler biliyorsunuz lise öğrencisi. Sınavlara çalışmaları gereken bir dönem, ama maalesef farkında değiller. Ne zaman görsem kafalarını cep telefonlarına gömmüşler. ‘Ne yapıyorsunuz?’ dediğimde sosyal medyada ya paylaşım yapıyorlar ya da ‘Yok sen beni neden beğenmedin.’, ‘Yok ben de seni beğenmeyeceğim.’ gibi işler peşindeler. Vakitlerini sosyal medyada öldürüyorlar.”

3.3. Okul psikolojik danışmanlarının internetten edinilen sanal bilginin güvenilirliğine ilişkin görüşleri

Okul psikolojik danışmanlarının internetten edinilen sanal bilginin güvenilirliğine ilişkin görüşleri iki alt temadan oluşmaktadır. Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

Okul Psikolojik Danışmanlarının Sanal Bilgi Güvenirliğine İlişkin Görüşleri

Alt Temalar		f	
Bilgi edinme süreci	Okunan bilgiye güvenme	Herkesçe kabul gören	4
		Farklı kaynaklara bakma	38
		Ağ sayfasının güvenilirliği	32
	Okunan bilgiyi test etme	Bilimsellik	30
		Kimin söylediği	18
		Bilginin güncelliği	15
Toplam		137	
Bilgi üretme süreci	Kaynağa ulaşma		34
	Resmi kaynaklara bakma		26
	Araştırma yapma		24
	İlahi kaynaklardan yararlanma		8
	Toplam		92
Genel toplam		229	

Yapılan görüşmelerde katılımcıların tamamı bilgi edinme sürecinde internette okudukları bilgiye hemen güvenmediklerini, çeşitli yollara başvurarak doğruluğundan emin olmaya çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Bu yolları farklı kaynaklara bakma, ağ sayfasını yayımlayanın kim veya hangi kurum olduğuna bakma, bilginin bilimsel olup olmadığını sorgulama, kimin söylediğine dikkat etme olarak sıralamışlardır. Katılımcılar, bilgiyi üretme sürecinde bilimsel kaynaklardan yararlandıklarını, resmi sayfalardan faydalandıklarını, araştırma yaptıklarını, ilahi kaynaklara baktıklarını dile getirmişlerdir.

Psikolojik danışmanların görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda verilmiştir:

“Hocam ben açıkçası kitaplara pek bakmam. İnternette araştırırım. Ama her okuduğuma inanmam. ‘Kim demiş, hangi sayfada yazmış, resmi kaynaklardan açıklama yapılmış mı?’ Çünkü hocam önüne gelen bir sayfa açıp bir şeyler yazıyor. Ben inanmıyorum, araştırıyorum.” (22)

“İşimiz gereği okul panosu falan hazırlıyoruz. Doğru bilgiyi bulmak ve yayımlamamız gerekiyor. Çünkü öğrenci bize güveniyor. Mesela TYT-AYT hocam. ÖSYM’nin sitesinden bakarım. Başka sayfalara inanmam. ÖSYM’den bakar ona göre doğru bilgiyi alır panoda paylaşıyorum.”

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Dijital yetkinliğin çocuklara ve gençlere öğrenmeleri için daha fazla içerik ve motive edici bir ortam sağladığı, öğrencilerin hedeflerine ulaşmak için daha çok bilgisayar ve iletişim teknolojisi kullandıkları, bu nedenle öğretmen ve öğrencilerin dijital kimlikten sıyrılamayacakları ifade edilmektedir (Özerbaş & Kuralbayeva, 2018). Diğer taraftan ülkemizde internet kullanımının bilinçli olmadığı, nicel bakımdan artış görülürken aynı artışın nitelik olarak görülmediği ve bu niteliğin artması için eğitim kurumları ve öğretmenlere büyük görevler düştüğü dile getirilmektedir (Timur vd., 2014). Öğrencilere bu dijital yetkinliği kazandıracak olan öğretmenlerin ve psikolojik danışmanların önce kendilerinin bu yetkinliğe sahip olması gerekmektedir.

Bu nedenle bu araştırmada, okul psikolojik danışmanlarının dijital okuryazar özellikleri sergileyip sergilemediklerini betimlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla katılımcılara, bilgisayar ve iletişim teknolojilerini kullanım durumlarına, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin artı ve eksi yönlerine dair farkındalık durumlarına ve sanal bilgi güvenilirliği sağlama yollarına ilişkin sorular yöneltilmiş ve elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Araştırmanın bazı verileri “bilgisayar ve iletişim teknolojilerini kullanım durumları” teması altında birleştirilmiştir. Araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanlarının bilgisayar ve iletişim teknolojilerini yoğun bir şekilde kullandıkları, teknolojiyi takip ettikleri, mesleki ve özel hayatlarında birçok işlem için internet kullandıkları, kullanım sırasında bazı aksaklıklar yaşadıklarında zaman zaman destek aldıkları bulunmuştur. Araştırmanın bazı verileri “bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin olası etkileri” teması altında birleştirilmiştir. Araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanlarının internet kullanımını konusunda farkındalık sahibi oldukları, internetin katkıları kadar zararlarının da farkında oldukları görülmüştür. Araştırmanın bazı verileri “sanal bilgi güvenilirliği” teması altında toplanmıştır. Araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanlarının bilgiyi edinme ve bilgi üretme süreçlerinde interneti kullandıkları, internetten okudukları sanal bilgiye hemen inanmadıkları, eleştirel, sorgulayan bir tavır sergiledikleri bulunmuştur. Sonuç olarak okul psikolojik danışmanlarının dijital kaynaklara erişim ve bunları doğru şekilde kullanabilme yetkinliği olarak değerlendirilen dijital okuryazarlık (Karabacak & Sezgin, 2019) özellikleri sergiledikleri görülmüştür. Alan yazında bu bulguları destekleyen benzer çalışmalar mevcuttur. Türkiye’deki öğretmen adaylarının bilgisayar ve iletişim teknolojilerini kullandıkları ve dijital okuryazarlık bakımından kendilerini daha yeterli hissettikleri bulunmuş ve bunun Türkiye’de teknoloji alt yapısının iyi olmasına bağlandığı görülmüştür (Özerbaş & Kuralbayeva, 2018). Okul psikolojik danışmanlarının bilgisayar ve iletişim teknolojilerini aktif bir şekilde kullanmalarında teknoloji alt yapısının iyi olmasının payı vardır. Bunun yanı sıra kendisine ait bilgisayarı olan ve sürekli internet bağlantısına sahip olan öğretmenlerin dijital okuryazarlık becerilerinin yüksek olduğu bulunmuştur (Bahar vd., 2009; Usta vd., 2007). Okul psikolojik danışmanlarının kendilerine ait çalışma ofislerinin olması, bu ofislerde bilgisayar ve internet imkânlarının olması, meslekleri gereği bilgisayarı ve interneti aktif bir şekilde kullanmaları, öğrencilere eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal alanlarda önleyici ve geliştirici rehberlik hizmetleri vermeleri, okul psikolojik danışmanlarının bilgisayar ve iletişim teknolojilerini yoğun bir şekilde kullanmalarını ve dijital okuryazarlık becerilerini etkilemiş olabilir.

Okul psikolojik danışmanlarının dijital okuryazar olmalarının çocukların ve gençlerin internetin olası risklerinden (Chang & Man Law, 2008; Valcke vd., 2010) kendilerini koruyabilmeleri için önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü okul psikolojik danışmanları okullarda öğrencilere eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal rehberlik alanlarında çeşitli öğrenci kişilik hizmetleri sunulmasında (Bakircioğlu, 2005) yürütücü merkezde yer almaktadır (Tan & Baloğlu, 2011). Okul psikolojik danışmanlarından, öğrencilerin ihtiyaç duydukları konularda eğitimler gerçekleştirmesi, onların gelişimini destekleyici çalışmalar yapması beklenmektedir (Aluede & Egbochuku, 2009; Erkan, 2017; Ginter vd., 1990). Türkiye’de 62 milyon internet kullanıcısı, 54 milyon sosyal medya kullanıcısı, 77 milyon mobil kullanıcı, 13 yaş üzeri sosyal medyayı aktif kullananların oranının %81 olduğu (Hootsuite & We are Social, 2019) düşünüldüğünde, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin doğru ve bilinçli kullanılması bireylerin sağlıklı gelişimleri açısından dikkat edilmesi gereken hususlar noktasında üst sıralarda yerini almaktadır. Çocukların dijital dünyadan hem uzak kalmamaları hem de dijital dünyanın risklerinden korunabilmeleri için bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Prensky’nin “Dijital Yerli” (Prensky, 2001) adını verdiği teknoloji ile doğan ve teknolojiyle yetişen günümüz çocukları, her ne kadar teknoloji kullanma konusunda iyi olsalar da, bir teknolojiyi kullanıp kullanamayacaklarını veya hangi yolla kullanacaklarını tek başlarına belirleyememektedirler (Selwyn & Odabaşı, 2017). Psikolojik danışmanların bu konuda hem ebeveynlere hem de çocuklara destek olabilmeleri gerekmektedir. Psikolojik danışmanların öğrencilere dijital teknolojiyi nasıl kullanacakları, kullanım esnasında nelere dikkat etmeleri gerektiği, olası risklerin neler olduğu gibi konularda destek olabilmeleri için öncelikle kendilerinin dijital okuryazar davranışlar sergiliyor olmaları önemlidir. Kendilerinin dijital teknolojik gelişmeler ve kullanımı açısından bilgi sahibi olmaları, internetin insan üzerindeki etkilerinin farkında olmaları, internette okuduğu bilginin güvenilirliğinden şüphe etmeleri dijital okuryazar olduklarını göstermektedir. Ayrıca bireyler davranışlarını biçimlendirirken popüler olan modellerin davranışlarını kendilerine model olarak alırlar ve onların davranışlarını gözlemleyerek bu davranışları taklit ederler (Bandura, 1986). Psikolojik danışmanlar öğrencilerin model aldığı kişiler arasından olabileceğinden psikolojik danışmanların dijital okuryazar olmaları öğrencilere doğru model olması açısından önemli görülmektedir.

Bu araştırmadan elde edilen bulguların alana katkıları olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın birinci katkısı psikolojik danışmanların dijital okuryazar olma durumlarının belirlenmesidir. Araştırmanın ikinci katkısı 21. yüzyılda değişen dünya şartlarına psikolojik danışmanların ayak uydurduğu ve kendilerini güncelledikleri sonucunu ortaya koymasıdır. Araştırmanın üçüncü katkısı dijital teknolojiye duyulan ön yargı ve olumsuz tutumların gereksiz olduğunu aksine dijital okuryazar olan kişilerin bilgisayar ve iletişim teknolojileri kullanarak hem hayatlarını kolaylaştırdıkları hem de tedbirli olarak güvende kaldıkları gerçeğini sunmasıdır.

Bu bölümde çalışmadan elde edilen sonuçlar ışığında dijital okuryazarlık ile ilgili sonraki araştırmalara ve uygulayıcılara yönelik aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

Sonraki araştırmalara yönelik neriler:

- 1- Her araştırmada olduğu gibi bu araştırmada bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Araştırmamızın bütün aşamaları dikkate alındığında Türkiye'nin Doğu Anadolu ve Akdeniz bölgesinde bulunan Malatya ve Hatay illerinde görev yapan 40 psikolojik danışmandan elde edilen veriler üzerinden analizler yapıldığı görülmektedir. Bu araştırma nitel araştırma için uygun bir örneklem sayısı ile yapılmış olsa da başka illerde benzer araştırmalar yapılarak alan yazına katkılar sağlanabilir.
- 2- Çocukların dijital okuryazarlık durumlarının gelişmesinde öğretmenler kadar ebeveynlerin de etkili olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin de dijital okuryazarlık durumlarını tespit etmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Uygulayıcılara yönelik öneriler:

- 1- Çalışmada psikolojik danışmanların bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin doğru kullanılmadığında zararlı olabileceği yönündeki görüşleri doğrultusunda önleyici rehberlik hizmetleri kapsamında öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerini artırmaya yönelik etkinlikler gerçekleştirilebilir.
- 2- Psikolojik danışmanların bilgisayar ve internet kullanırken karşılaştıkları sorunla başa çıkmak için zaman zaman teknik destek aldıkları sonucundan hareketle psikolojik danışmanların bu konuda hizmet içi eğitimler almaları sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aluede, O., & Egbochuku, E. (2009). Teachers' opinions of school counseling programs in Nigerian secondary schools. *Educational Research Quarterly*, 33(1), 42-59.
- Anderson, J. A. (1981). Receivership skills: An educational response. In M. E. Ploghoft & J. A. Anderson (Eds.), *Education for the television age* (pp. 19-27). Charles Thomas.
- Bahar, H. H., Uludağ, E. & Kaplan, K. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin bilgisayar ve internet tutumlarının incelenmesi (Kars ili örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 67-83.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik danışma*. Anı Yayıncılık.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought & action: A social cognitive theory*. Prentice Hall.
- Buckingham, D. (2015). Defining digital literacy-What do young people need to know about digital media? *Nordic Journal of Digital Literacy*, 10, 21-35.
- Can, G. (1998). İlköğretimde rehberlik. H. Ayhan (Ed.), *Eğitim bilimlerinde yenilikler içinde* (ss. 111-123). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Canbek, G. & Sağıroğlu, Ş. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1), 33-39.
- Cantor, J., & Wilson, B. J. (2003). Media and violence: Intervention strategies for reducing aggression. *Media Psychology*, 5(4), 363-403. https://doi.org/10.1207/S1532785XMEP0504_03
- Chang, M. K., & Man Law, S. P. (2008). Factor structure for young's internet addiction test: A confirmatory study. *Computers in Human Behavior*, 24(6), 2597-2619. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2008.03.001>
- Christakis, D. A., & Moreno, M. A. (2009). Trapped in the net: Will internet addiction become a 21st-century epidemic? *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 163(10), 959-960. <https://doi.org/10.1001/archpediatrics.2009.162>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2013). *Research methods in education* (pp. 583-597). Routledge.
- Çubukcu, A. & Bayzan, Ş. (2013). Türkiye'de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.
- Duran, E. & Özen, N. E. (2018). Türkçe derslerinde dijital okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31-46.
- Erkan, S. (2017). *Psikolojik danışma ve rehberlikte program geliştirme*. Pegem Akademi Yayınları.
- Eroğlu, S. & Bektaş, O. (2016). STEM eğitimi almış fen bilimleri öğretmenlerinin STEM temelli ders etkinlikleri hakkındaki görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(3), 43-67. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.4c3s3m>
- Ersever, O. G. (1992). İlköğretimde açık okul sistemi ile psikolojik danışma ve rehberlik anlayışı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 127-132.
- Eshet-Alkalai, Y., Soffer, O. (2012). Guest Editorial - Navigating in the digital era: Digital literacy: Socio-Cultural and educational aspects. *Educational Technology & Society*, 15(2), 1-1. <http://www.jstor.org/stable/jeductechsoci.15.2.1>
- Ginter, E. J., Scalise, J. J., & Presse, N. (1990). The elementary school counselor's role: Perceptions of teachers. *The School Counselor*, 38(1), 19-23.
- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K. & Erdoğan, D. G. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408-429. <https://doi.org/10.12984/egeefd.295306>
- Hootsuite & We are Social (2009). *Digital 2019: Global internet use accelerates*. <https://wearesocial.com/uk/blog/2019/01/digital-in-2019-global-internet-use-accelerates/>
- Ito, M., Horst, H. A., Bittanti, M., Herr Stephenson, B., Lange, P. G., Pascoe, C. J., & Robinson, L. (2009). *Living and learning with new media: Summary of findings from the digital youth project*. The MIT Press.
- Karabacak, Z. İ., & Sezgin, A. A. (2019). Türkiye'de dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık. *Türk İdare Dergisi*, 91(288), 319-343.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi* (12. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kardeş, S. (2020). Erken çocukluk döneminde dijital okuryazarlık. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 827-839. <https://doi.org/10.17679/inuefd.665327>
- Lenhart, A. (2009). *Teens and sexting*. Pew Internet & American Life Project.
- Lowry, R., Wechsler, H., Galuska, D. A., Fulton, J. E., & Kann, L. (2002). Television viewing and its associations with overweight, sedentary lifestyle, and insufficient consumption of fruits and vegetables among US high school students: Differences by race, ethnicity, and gender. *Journal of School Health*, 72(10), 413-421. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2002.tb03551.x>
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Sage.
- Muslu, G. K. & Bolşık, B. (2009). Çocuk ve gençlerde internet kullanımı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(5), 445-450.
- O'Keeffe, G. S., & Clarke-Pearson, K. (2011). The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*, 127(4), 800-804. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-0054>

- Özerbaş, M. A. & Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25. <https://doi.org/10.21666/muefd.314761>
- Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyberbullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148-169. <https://doi.org/10.1177%2F1541204006286288>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Thousands.
- Peterson, J., & Densley, J. (2017). Cyber violence: What do we know and where do we go from here? *Aggression and Violent Behavior*, 34, 193-200. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.01.012>
- Potter, W. J. (2013). Review of literature on media literacy. *Sociology Compass*, 7(6), 417-435. <https://doi.org/10.1111/soc4.12041>
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, 9(6), 1-5. <https://doi.org/10.1108/10748120110424843>
- Ribble, M. (2012). Digital citizenship for educational change. *Kappa Delta Pi Record*, 48(4), 148-151. <https://doi.org/10.1080/00228958.2012.734015>
- Selwyn, N. & Odabaşı, H. F. (2017). Çocuklar ve gençlerin dijital yaşamla mücadeleleri. H. F. Odabaşı (Ed.), *Dijital yaşamda çocuk içinde* (ss. 1-18). Pegem Akademi.
- Shields, M. K., & Behrman, R. E. (2000). Children and computer technology: Analysis and recommendations. *The Future of Children*, 10(2), 4-30. <https://doi.org/10.2307/1602687>
- Tan, H. & Baloğlu, M. (2011). *Psikolojik danışma ve rehberlik teori ve uygulama*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Timur, B., Timur, S., & Akkoyunlu, B. (2014). Öğretmen adaylarının sayısal yetkinlik düzeylerinin belirlenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, 41-59.
- Turan, S. & Karasu-Avcı, E. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 28-38.
- Usta, E., Bozdaoğan, A. & Yıldırım, K. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının internet kullanımına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* 8(1), 209-222.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever B., & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55(2), 454-464. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.02.009>
- Vandewater, E. A., Shim, M. S., & Caplovitz, A. G. (2004). Linking obesity and activity level with children's television and video game use. *Journal of Adolescence*, 27(1), 71-85. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2003.10.003>
- Villani, S. (2001). Impact of media on children and adolescents: A 10-year review of the research. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(4), 392-401. <https://doi.org/10.1097/00004583-200104000-00007>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Seçkin.
- Yüksel-Şahin, F. (2009). Counseling and guidance services in elementary education. *Education Sciences*, 4(2), 372-394.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

While computer and communication technologies facilitate human life, they can also lead to some negative consequences due to improper usage behavior as not all web pages contain reliable information. Some websites or social media accounts publish biased, incomplete, misleading, or inaccurate information (Kardeş, 2020) and lead to information pollution (O'Keeffe & Clarke-Pearson, 2011). Çubukçu and Bayzan (2013) attribute the biggest reason for the occurrence of internet risks to the production and sharing of incorrect, abusive, and misleading information. For this reason, individuals, especially children and young people, may face technical, physical, social, psychological, and vital damages during internet use (Canbek & Sağıroğlu 2007). Although research suggests that engaging in various forms of social media improves the communication, social connection, and technical skills of children and adolescents (Ito et al., 2009), children and adolescents are more at risk on social media because they are sensitive to peer pressure and have limited self-regulation (O'Keeffe & Clarke-Pearson, 2011). Recent studies show that offline behaviors such as bullying, clipping, and sexual experimentation among children and young people using social media frequently occur in the form of online expressions (Lenhart, 2009), social media use in cyberbullying (Patchin & Hinduja, 2006), privacy problems, and sexual content. These increase problems such as messaging, internet addiction, and concurrent sleep deprivation (Christakis & Moreno, 2009). In addition, as a result of excessive social media use and misinformation, the tendency for violence among children and adolescents increases, school performance decreases, and eating disorders such as obesity appear (Cantor & Wilson, 2003; Peterson & Densley, 2017; Villani, 2001). It is thought that unconsciously used computer and communication technologies lie at the root of these problems.

In schools, the activities of children such as obtaining information on different subjects, having an experience, and providing experience are also covered by school guidance services. The age, educational, professional, emotional, social, and personality development of students are taken into consideration as a whole in material adaptation (Ersever, 1992). It is thought that one of the stakeholders in the increase of students' knowledge and development of digital literacy is school guidance services, and the digital literacy status of school psychological counselors may affect teachers, students, and parents who are the other stakeholders of the education system. Based on the statement, "If you want to use television to teach someone something, you must first teach them how to use television" (Umberto Eco, 1979, as cited in Buckingham, 2015), this research was designed to investigate the beliefs, attitudes, and needs of school psychological counselors working in school guidance services regarding digital literacy using the power of qualitative research. Understanding the use of computer and communication technologies by school counselors, their needs, the difficulties they face, and their views on digital literacy can guide both the training programs to be developed to improve the digital literacy skills of students and provide school psychological counselors who will provide that training with foresight about developing themselves first.

2. METHOD

The study is qualitative research and employed the survey method. In the method, the data are collected from participants without any intervention to the conditions they are in (Karasar, 2000). The collected information is analyzed under certain themes and categories (Cohen et al., 2013). As known, it is not expected to reach generalizations through numbers in qualitative studies such as this one. Therefore, in this study, a descriptive picture of the problem was obtained. Detailed information about the research process is presented in Table 1.

3. FINDINGS, DISCUSSION, AND RESULTS

The purpose of this research is to describe whether school counselors exhibit digital literacy characteristics. For this purpose, the participants were asked questions about the usage of computer and communication technologies, their awareness of the pros and cons of computer and communication technologies, and the ways to ensure virtual information reliability, and the data obtained were analyzed.

The results show that school psychological counselors use computer and communication technologies intensively, follow technology, use the internet for multiple purposes in their professional and private lives, receive support from time to time when they experience some disruptions during use, are aware of internet use and the pros and cons of internet use in the process of acquiring and generating information, do not immediately believe in the virtual information they read on the internet, and exhibit a critical and questioning attitude. Some suggestions were made in the light of the findings.

It is thought that the digital literacy of school counselors is important to protect children and young people from the potential risks of the internet (Chang & Man Law; 2008; Valcke et al., 2010) because school psychological counselors provide various services in the fields of educational, vocational, and personal-social counseling

(Bakırcıoğlu, 2005; Tan & Baloğlu, 2011). They are expected to train students on the subjects they need and to support their development (Aluede & Egbochuku, 2009; Erkan, 2017; Ginter et al., 1990). In Turkey, 81% of the population uses social media actively (Hootsuite & We are Social, 2019) Children should be informed in order not to stay away from the digital world and to be protected from the risks of the digital world. Although today's children are born with the technology called "Digital Native" by Prensky (Prensky, 2001) and are good at using technology, they cannot determine by themselves whether or how they will use a technology (Selwyn & Odabaşı, 2017).

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: T.C. İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 11.12.2020

Etik değerlendirme belge sayısı: E.82107

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazar 1: Araştırmaya katkı oranı %75'tir. Araştırmanın tasarlanması, literatür tarama, veri analizi, raporlaştırma.

Yazar 2: Araştırmaya katkı oranı %15'tir. Literatür tarama, veri toplama ve veri analizi.

Yazar 3: Araştırmaya katkı oranı %10'dur. Literatür tarama, veri toplama.

ÇATIŐMA BEYANI

Araştırmacılar herhangi bir çıkar atışması beyan etmemiştir.